

**ŞAN KIZI DESTANI'NDAKİ
ALBASTI İLE TÜRK HALK
İNANÇLARINDAKİ ALBASTININ
MUKAYESESİ**

COMPARISON OF ALBASTI IN THE
SAN KIZI EPIC AND ALBASTI IN
TURKISH FOLK BELIEFS

Havva Eylem DURSUN

İstanbul Kültür Üniversitesi

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

E-posta: eylemgulsum.1@hotmail.com

Orcid: 0000-0001-9382-6642

Öz

Şan Kızı Destanı, olağanüstü özelliklere sahip mitolojik karakterlere yer verilen, iyi ve kötü alp varlıkları üzerinden anlatılan bir destandır. Şan Kızı Destanı, İdil Bulgarları İslamiyet'i kabul ettikten sonra Şams Oğlu Mikail Baştu tarafından 865 yılında derlenmiştir. Destanın sözlü geleneğe ait motifleri yazıya geçirilirken de korunmuştur. İslamiyet öncesi ve İslamiyet sonrası nitelikleri barındırması açısından Türkoloji dünyası için önem arz etmektedir. Destan; alp tipleri, kadın motifleri, mitolojik ve İslami öğeler açısından bizlere geniş bir araştırma alanı yaratmaktadır. Albastı -bazı Türk sahalarında "alkarısı, albıs, alp bastı, al avrat, kayış ayak, albarstı" diye de anılabilmektedir- iyeler âleminde sayılmakta ve Türklere ait korku anlatılarında sıkça yer almaktadır. Türkler, eski inanç bağlamında düşünüldüğünde çeşitli hastalık ve ölümleri bu tür ruhlara bağlamış ve korunmak için çeşitli yöntemler uygulamışlardır. Bu inançlar destanlara, efsanelere konu olmuştur. Genellikle atlar/ beygirler ile lohusa kadınları rahatsız ettiği öne sürülen Albastı; Şan Kızı Destanı'nda iffetli Müslüman kadınları kaçıran, onların bekâretine göz koyan kötü bir alp olarak anlatılmıştır. Bu çalışmamızda da Türklerin inanç sistemi bağlamında önemli bir yere sahip olan Albastı'nın Şan Kızı Destanı'nda nasıl işlendiği ortaya koyulmaktadır.

Anahtar kelimeler: albastı, *Şan Kızı Destanı*, alp.

Abstract

San Kızı Epic is an epic that includes mythological characters with extraordinary features and is told through good and bad alpine beings. After the Bulgarians of İdil accepted Islam, Mikail Baştu, son of Şams, wrote the Şam Kızı Epic in 865, preserving the oral tradition motifs of this epic. It is important for the world of Turkology in terms of having pre-Islamic and post-Islamic qualities. Epic; It creates a wide research area for us in terms of alpine types, female motifs, mythological and Islamic elements. Albastı – it can also be called "alkarısı, albıs, alp bastı, al avrat, kayis ayak, albarsti" in some Turkish fields – is considered from the realm of possessors and is frequently featured in Turkish horror narratives. When considered in the context of the old belief, the Turks attributed various diseases and deaths to such spirits and applied various methods to protect themselves. These beliefs have been the subject of epics and legends. Albastı, who is generally claimed to disturb puerperant women with horses, is chaste in the Epic of the San Kızı, kidnapping Muslim women; described as a bad alp coveting their virginity. In this study, it is revealed how Albastı, which has an important place in the context of the belief system of the Turks, is handled in the Epic of the San Kızı.

Keywords: albastı, *Epic of Şan Kızı*, alp.

GİRİŞ

Albastı, Türk inanç sistemi içerisinde yer alan al ateş ismi verilen koruyucu ruhlardandır. Yakut, Altay, Yenisey Türklerinin inançlarında rastladığımız ve izleri bugün Anadolu'da görülen Al ruhuyla ilgili olarak Albastı, Alkarısı, Albız/Albıs, Almuş, Abası gibi kelimelere rastlarız (Tunç, 2020: 155). Yeraltı dünyasına ait olarak anlatılan bu kötücül ruh, insanları ve hayvanları huzursuz etmektedir.

Bulgarların, İslamiyet'i kabul ettiği dönemde¹ ortaya çıkan Şan Kızı Destanı'nda, İslam öncesi Türk kültürüne ait detaylar İslami akidelerle birleştirilerek oluşturulmuştur. Destan, Alplerin yaratılışından başlar; insanların yaratılışı, insanlarla alpların çatışması konularıyla devam eder. *Alp Boyan-İmen, insanlar arasında yaşamak istediğini Tanrı'ya söylediğinde Tanrı bu alpi insan kılığında dünyaya gönderir. Boyan'ın Boygala² ile ilişkisinden Hunların atası olan İcik doğar. Destan kahramanı At (Audan Dulo)'ın soyu İcik'e dayandırılmıştır (Uçak, 2013: 135). Türk destan geleneğinin ana merkezi olan Alp tasviri, Şan Kızı Destanı'nda da sık sık görülmektedir. Metinde hem iyi hem de kötü alplar mevcuttur.*

Destanda İslami öğelere Audan Dulo'nun macerasının anlatılmaya başlamasıyla rastlanılmakta ve bu noktada derviş, eren tipi karşımıza çıkmaktadır. Hasan ile Fatima³, Gali (Hz. Ali)⁴ gibi Müslüman karakterlere yardımcı güç olarak yer verilmiştir.

Albastı'nın Zuhuru

Dünyadaki tüm mitolojik inançlarda iyinin karşısında kötünün olduğu düalist bir anlayış vardır. Türk mitik inanç sisteminde de ruhlar iyi ve kötü olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kötücül ruhların dünyası alt dünya, insanların yaşadığı orta dünya ve yaratıcıların bulunduğu üst dünya anlayışı söz konusudur (Altın ve Öger, 2016: 23). Kaos da farklı evrenlere ait varlıkların aynı mekânda bulunmalarıyla oluşmaktadır. Yer altı dünyası kötücül ruhların bulunduğu bir evrendir genellikle karanlık olarak tasvir edilmektedir. Şaman dualarında Erlik'in, yer altı dünyasında kara çamurdan yapılmış bir sarayda oturduğu anlatılmakta; bir rivayete göre de sarayının kara demirden olup etrafının

¹ Bulgarlar İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devletidir. 985 senesinde İbn Fadlan önderliğinde İtil Bulgar ülkesine gönderilen heyet, Almuş Han'ın İslamiyet'i kabul etmesine neden olmuştur. Ayrıntı için bk. (Topsakal, 2019).

² Balıkların tanrısı

³ Hz. Fatıma ve Hz. Hasan İslamî anlatılarda sık sık karşılaştığımız kahramanlardır. İslam anlayışına göre Hz. Fatıma, Hz. Peygamber'in kızı, Hz. Hasan ile Hüseyin'in annesi, Hz. Ali'nin de eşidir. Karakteristik özellikleriyle temiz ahlakı ve İslamiyet'e olan bağlılığı ile İslami metinlerde yer almıştır. Ayrıntı için bk. (Ölker, 2016: 354).

⁴ Hz. Peygamber'in damadı olan ve özellikle Müslüman destanlarında alp tipi olarak karşımıza çıkan Hz. Ali motifi Türkler'in İslamiyet'i kabulünden sonra atalar kültürüyle birleştirilmiş ve anlatılar bu ekseninde şekillenmiştir. Türk İslam geleneğinde alp tipi Hızır, Ak Sakallı Derviş ve Hz. Ali gibi farklı şekillerde görülmüştür. Ayrıntı için bk. (Akın, 2012: 10).

duvarla çevrili olduğu söylenmektedir (İnan, 1976; Tekin, 2020). Abdülkadir İnan'a göre almış bir ruhu şerirdir. Erlik'in hanedanına mensup bir hademedir. *Lohusalara musallat olan bu kötü ruh Çin seddinden Akdeniz kıyılarına, buz denizinden Hind'e kadar yayılmış Türk folklor ve hurafelerinde Al karası, albastı, albis, almış adlarıyla yer almıştır* (İnan, 1986: 167).

Şan Kızı Destanı'nda yer altı ve yer altına dayalı bir inanç sistemi olduğunu görüyoruz (Erdoğan, 2003: 11). Alt dünyanın başat ismi de Albastı'dır. Destanda Albastı, Yaradan'a boyun eğmez ve Şeytan'a sığınır. Şeytan, Albastı'yı cehennemın hükümdarı yapar ve bunun karşılığında Albastı ruhunu Şeytan'a satar:

“Diğer alpler gibi tövbe etmemiş
Yaradan'ın önünde,
Yardım için tercih etmiş
Şeytan'a başvurmaya.”⁵ (s. 24)

Albastı'yı Şeytan gizlemiş
Yeraltı derinliklerine
Onu yeraltı dünyası-
Tama'nın hükümdarı yapmış.” (s. 26)

Albastı inancı çerçevesinde gelişen anlatılarda Albastı'nın tırnakları ile lohusa kadının, bebeğin ağzından içeri elini sokup ciğerini söktüğüne ya da dizleriyle kişinin göğsüne baskı uygulayarak soluğunu kestiğine inanılmaktadır. Albastı, söktüğü ciğeri suda yıkadığında kişinin öldüğü rivayet edilir. Bazen de kuş şekline girerek yeni doğmuş bebeğin yanına gelir, çevresindeki suya boncuk atar ve bebeğin vefat etmesine sebep olur.

Şan Kızı Destanı'nda ise Albastı, kadın düşkününü bir kötülük önderidir. Genç kız karşılığında halkın derisini yüzüp satar, yöreleri şekil değiştirerek kadınları kaçıır, daha sonra satın aldığı ya da kaçırdığı kadınları ahlaksızlaştırır ve onları diğer kadınların da ahlakını bozmaları için yönlendirir.

“Yöregler ahlaksızlığın
Sınırını bilmiyorlarmış.
Cinsel ilişki kuruyor
Hayvanlarla bile bir araya geliyorlarmış. (s. 82)

Kadınların ahlaklarını bozup
Serbest bırakıyorlarmış
Böylece onlar, bozuk ahlâklılar,
Başkalarının da ahlâklarını bozsunlar diye.” (s. 82)

⁵ Makaledeki dördlükler, Mikail Baştı'nun “Şan Kızı Destanı” isimli eserinden alınmıştır.

Türk halk anlatılarında Albastı'nın, ırmak kıyılarında bulunduğu ve yoldan geçen insanlara çeşitli oyunlar oynadığı ifade edilir. Yalnızca lohusa kadınları değil atları da rahatsız eder; atların yelelerini örür, gece boyu onları koşturur ve yorarmış. Kendisine iğne batırıp evinin hizmetine sokan kişilerin ise söylediklerinin tam tersini yaptığına dair inanışlar vardır.

Destanda, insanlığın atası olan Keklik'in babası, Keklik ile Alp Albastı'yı evlendirmek ister ancak Keklik babasına boyun eğmez ve kaçır. Alp Albastı bu olay neticesinde insanlığa karşı kin güder. İnsanları yok etmek isteyen diğer alpların önderi de Albastı olur. İnsanları yanıltmak, kötülük yapmak için türlü oyunlara başvurur:

"Albastı imiş görününen
Münasebetsiz zamanlarda
Güneş'in, Ay'ın, Cil'in kıyafetinde. (s. 262)

Albastı imiş
At'ı kumla örten
Albastı imiş
Deniz fırtınası ve yalancı sakin sahili yaratan. (s. 262)

Albastı imiş, Audan-Dulo'yu
Buzla öldürmek isteyen...
Usanmadan, At'a
Başka engeller de hazırlıyormuş." (s. 264)

Destanın ilerleyen kısımlarında Albastı; ak bulutları çalıp fırtına çıkarır, yıldızları alıp etrafı karanlıkta bırakır. Bir bölümde Albastı'nın bahadır beygiri Tulpar'a yaptığı işkence de anlatılmaktadır:

"...
Cani cin Albastı
Bana işkence ediyordu. (s. 140)

Kuvvetimi biliyordu,
Beni mecbur ediyordu,
Ağır nallarım
Yere vurmaya." (s. 140)

Albastı'nın Görünüşü ve Don Değiştirmesi

Şekil değiştirmeye mitoloji araştırmalarında "Metamorphose" denir. Türkler ise bu deyim karşılığı olarak "Donuna girmek" sözünü kullanırlardı (Ögel, 2010: 29).

Albastı, görüntüsü itibariyle çeşitli şekillerde betimlenmektedir. Kimi anlatılarda çirkin, karmaşık saçlı, uzun tırnaklı, çarpık dişli, ters ayaklı olarak verilmekte kimi anlatılarda ise dünyadaki bütün kadınlardan daha güzel olduğu ifade edilmektedir.

Albastı'nın sıkça şekil değiştirdiği; bazen tilki, bazen kuş, bazen canını alacağı kişinin bir yakınının şekline büründüğü söylenir. Özellikle keçi motifi öne çıkmaktadır. Bu durum keçinin doğurganlığıyla bağdaştırılmaktadır. Tarihte baharın gelmesine bağlı olarak yapılan törenlerde keçi (Albastı) bereket; bitki ve hayvan dünyasının koruyucusu olması bakımından ayrı bir yere sahiptir (Turdimov, 1999: 265). Birçok yörede Albastı, önden kadın arkadan ise iç organları görünen bir yaratık olarak betimlenmektedir.

Türk anlatılarında şekil değiştirme motifi karşımıza sıkça çıkmaktadır. Türk geleneğinde don değiştirme; insan, hayvan donuna girme ve nesneye veya tabiat unsuruna dönüşme şeklinde üç aşamada vuku bulmaktadır (Ögel, 2010: 139-143, Ergun, 1997: 175-184). Ödül veya mükâfat biçimindeki don değiştirmeler ise genellikle kahramanın kendi rızası ve iradesi/dileği ile meydana gelmekte olup bir "kurtuluş" olarak görülmektedir (Küçük, 2020: 100).

Albastı'nın destanda birçok kez şekil değiştirdiğini görmekteyiz:

"Ama, bazen,
Hayvana da dönüşüyormuş.
Bilhassa. Tilki olmayı
Çok seviyormuş. (s. 328)

Bu genç kızı Albastı,
Geyiğe dönüşerek kaçırmış,
Babasını öldürmüş,
Kızın ismi Arısılu imiş." (s. 380)

Albastı; Kara Albastı, Kırmızı Albastı ve Sarı Albastı olmak üzere üçe ayrılır:

"a. Kara Albastı: Ciddi ve ağır başlı bir ruhtur. Türk inancına göre ölüme neden olma Kara Albastı'nın işidir.

b. Kırmızı Albastı: İnsanlığın anası olan bir ruhtur. Çince metinlerde "kırmızı kadın" olarak adlandırılır.

c. Sarı Albastı: Sarışın bir kadın suretindedir. Kara albastıya göre daha az yararlıdır. Hoppa ve şarlatandır. Kadınlar arasında hoppalığı sembolize eder." (Şimşek, 2017: 100).

Destanda Albastı'nın fiziki özelliklerinden söz edilmemektedir. Yalnızca bir bölümde siyah olarak tasvir edilmiştir:

"...
Ak bulutlar uçup gelmişler (s. 324)

Mağarayı doldurmuşlar.
Onların beyaz zemininde
Albastı'nın siyah silueti
Açıkça meydana çıkıyormuş." (s. 324)

Albastı'nın siyah olarak anlatılması, şekil değiştirebilmesi, ölümün siyah Albastı'nın işinin olması, bizi anlatılardaki "Kara Albastı"ya götürmektedir.

Albastı'da Cinsiyet Kavramı

Albastı, Türk inanç sisteminde genellikle lohusa kadınlara dadanan, onların psikolojik sorun yaşamalarına ve hatta ölmelerine neden olan kötücül 'kadın' ruh olarak yer almaktadır. *Bu ruh bütün Türklerde dışidir; hoppa, hilekâr ve yalancıdır* (Türker, 2008: 29).

Destan'da ise bakire kadınlara musallat olan onlara türlü oyunlar vasıtasıyla zorla ilişkiye giren "erkek" bir alp olarak anlatılmıştır.

Destanın ikinci bölümünde Albastı, destanın iyimser gücü Audon Dulo'nun sevdiğini yeraltı dünyasına kaçıtır ve ona sahip olmak ister. Ancak Allah, kızı ve kızın bekâretini korur:

"...
Allah bu cinayete müsaade vermemiş.
Genç kızın ayaklarını iple bağlamış. (s. 264)

Bu ip
Yedi dayanıklı ipten ibaretmiş
Birini kemirebilmek için
Albastı'ya tam bir gün gerekirmiş." (s. 264)

Albastı ve İslamiyet İlişkisi

Al ruhunun önceleri iyi iyelerin tarafında olduğu görüşü de mevcuttur: *Albastı'nın eski Türk inanç sisteminden doğmuş ve onların ateş ve ateşin bulunduğu yeri kutsal kabul etmiş olmalarından doğmuş bir kültürel ilişkili olmalıdır. Al Ruhü, eski Türk ilahları arasında yer alan koruyucu bir ilah olarak kabul edilmiştir* (Ekici, 2016: 105). Albastı'nın eski Türk inanç sisteminde iyi bir ruh olduğunu ancak İslamiyet sonrasında şeytanla bir tutulduğunu görmekteyiz: *Albastı önceleri bereket hâmisî, ev ocağının, yabancı hayvanların ve avcılarının koruyucusu olarak iyilik güçlerinden olup, daha sonra kötü güçlerin tarafına geçmiş olmalıdır" diye fikir belirtir* (Turdimov, 1999: 264). "Al" sözcüğü, bu ruhun ateş ile bağlı olduğunu da gösteriyor. *Örneğin, Yakutlarda aile ocağının ateşine "Al Ateş" denilir, araştırmalara göre, bugünkü inanışlardan farklı olarak, onun eski çağlarda, kötü bir ruh değil, daha çok koruyucu ruh olduğuna dair fikirler de vardır* (Beydili, 2004: 40).

Albastı, İslamiyet öncesinde de karşımıza çıkan yer altı iyesidir. İtil Bulgarları, İslamiyet'i kabul ettikten sonra da Al karısı inancına sırt çevirmemiş; Albastı'yı anlatılarında İslamiyet'e düşman bir alp olarak tasvir etmişlerdir.

Destanda da Albastı Müslümanlar'a karşı bir alptir. Mekke ve Medine'yi yıkmayı hedefler, bunun için de Allah insanlara öfkelen sin diye türlü oyunlar oynar. Müslümanları kaçıtır ve onlara işkenceler eder.

“Bunun için cinler
Beş yüz Müslümanı-
En seçkinlerini,
Defalarca Hacca gitmiş olanları yakalamışlar. (s. 80)

Albastı, kendisi
Zavallı bedbaht esirlere,
Korkunç şekilde işkence ediyormuş:
Diri diriye derilerini yüzüyormuş.” (s. 80)

İnanışa göre, lohusanın veya bebeğin ciğerini yemeye gelen al- karısı, birtakım hilelerle yakalanıp, göğsüne bir iğne saplanırsa, tekrar eski yerine dönemez, o aileye hizmet etmek zorunda kalırmış (Şimşek, 2017: 108). Anlatılarda göğsüne iğne saplanarak, saçından bir tutam kesilerek, tarağı alınarak Albastı'nın kişinin hizmetine girebileceği söylenmektedir.

Destanda da Alp Albastı, yeraltı dünyasına hâkim olmasına rağmen güçsüz, korkak bir tip olarak anlatılmaktadır. Öyle ki Alp Barıs'ın kızı Samar'a talip olup - Samar kendisini yenebilen bir kişiye eş olmak istemektedir- yenilir, Albastı'nın üç köpek dişi de Samar tarafından kırılır:

“ ...
Onu isteyen birçok Alp'i
Kızım yendi: (s. 108)

Ajdaha'nın
Sakalını yoldu,
Albastı'nın
Üç tane köpek dişini kırdı.” (s. 108)

Albastı'nın Taifesi

Albastı kendisini hapseden kişilere hizmet ettikten sonra kurtulmanın bir yolunu bulduğunda kendi taifesine dönmeye çalışır ancak bazen geri kabul edilmez ve ölümle cezalandırılır. Albastı'nın ölümüne çeşitli anlatılarda rastlamaktayız: *Oradaki suya atlayacağını, eğer suyun üzeri kan olursa, yakınlarım, insanlara hizmet ettiği için kendisini öldürdüklerini, kan olmazsa affedilmiş olabileceğini söyler. Alkarısı suya atlayınca, suyun üzeri kıpkırmızı kan olur (Şimşek, 2017: 108).*

Destanda da Albastı'nın taifesi olduğunu ve bunların 'yöreg' kelimesiyle ifade edildiğini görüyoruz. Albastı'nın ölümü kendi çevresince değil, iyi insanlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Albastı'nın mızrağının olduğunu da ölümü anlatılırken öğrenmekteyiz:

“ ...
Albastı'nın mızrağını bulmuş
Ucunda onun şekli varmış. (s. 322)

Tarvil mızrağı ile
Albastı'ya vurmuş
Mızrağın ucu, kendisi bulmuş
Albastı'nın zayıf yerini. (s. 324)

Yöreglerin kötü hükümdarını
Burnundan vurmuş
Burada bulunuyormuş
Onun ölümü." (s. 326)

Albastı ebedi bir varlık değildir. Anlatıda ölümü kendi mızrağıyla burnunun ucundan vurularak gerçekleştirilmektedir. Türk sözlü kültüründe de Al karısı kendi taifesi tarafından öldürülebilmektedir. Efsanelerde Al karısı varlıkların canını "su" ile alır, kendi ömrü de yine "su" motifi ile son bulur.

SONUÇ

Türk kültüründeki Albastı inancı Şamanizm ile ifade edilmektedir. İslamiyet'in kabulünden sonra Albastı, İslamiyet'e düşman bir alp olarak anlatılmıştır. Yer altı dünyasının kötücül ismi; üst dünyadaki yaratıcılara karşı gelir, taifesi ile orta dünyada kaos çıkarır.

Destan ile Türk halk inançlarındaki Albastı mefhumunu birçok yönden karşılaştırabilmekteyiz. En belirgin fark; anlatılarda kadın olarak bahsedilen Albastı'nın, destanda erkek olarak anlatılmasıdır. Albastı'nın şekil değiştirebilmesi, taifesinin bulunması, kötücül bir ruh olması, ebedi olmaması, atlara ve insanlara işkenceler etmesi gibi özellikleri göz önüne alındığında benzerliklerinin daha fazla olduğunu görmekteyiz.

Albastı, Anadolu bölgesinde çeşitli memoralara konu edinilmiş korku anlatılarında başkahraman olmuştur. Fiziksel özellikleri, yetkinlikleri ile dikkat çekici olan alp, çeşitli destan ve efsanelerde de yer almaktadır. Şan Kızı Destanı bunlardan yalnızca bir tanesidir.

Günümüzde hala Albastı'dan korunmak için yapılan ritüellerin yaşadığını görmekteyiz. Lohusa kadının kırmızı renkte kuşak bağlaması, kırk gün boyunca yalnız bırakılmaması, yeni doğmuş bebeğin yanında Kur'an bulundurulması, su kenarındayken besmele çekilmesi, atın sırtına katran sürülmesi vs. gibi birçok davranış sürdürülmektedir.

KAYNAKÇA

Akın, Bülent (2012). "Alpamış Destanı'nda Hz. Ali Tasavvuru". *Milli Folklor*. S. 96. s. 19-28.

Altınkaynak, Erdoğan (2003). "Yeraltı Diyarının Kartalı". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Dergisi*. S. 26. s. 135-163.

Aydoğdu, Betül (2006). "Şan Kızı Destanı Hakkında Bir Değerlendirme". *Türklük Bilimi Araştırmaları*. S. 19. s. 257-268.

Beydili, Celal (2004). *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük*. (çev. Eren Ercan). Ankara: Yurt Kitap Yayınları.

Ekici, Metin (2016). "Türk Kültüründe 'Al' Renk". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. C. 2. S. 16. s. 103-107.

Ergun, Metin (1997). *Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi*. (haz. Ahmet Bican Ercilasun ve Fikret Türkmen). C. I. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları

İnan, Abdülkadir (1986). *Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar*. Ankara: Tarih Kurumu Basımevi.

Küçük, Mehmet Alparslan (2017). "Geleneksel Türk Dini İnanışlarından Mitolojiye: 'Ölüm/Obur Ruhlar'". *Gazi Türkiyat*. S. 20. s. 25-53.

Küçük, Mehmet Alparslan (2020). "Orta Asya'dan Anadolu'ya Türk Geleneğinde 'Don Değiştirme'". *Bilig*. S. 94. s. 97-122.

Küçük, Salim (2010). "Eski Türk Kültüründe Renk Kavramı". *Bilig*. S. 54. s. 185-210.

Mikail-Baştı İbn Şams Tebir (1991). *Şan Kızı Destanı*. (çev. Avidan Aydın). Ankara: Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri.

Ögel, Baheddin (2010). *Türk Mitolojisi*. C. I. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Öger, Adem-Kübra Yıldız Altın (2016). "Uygurlarda Şamanizmden İslama Kötü Ruhların Dönüşümü". *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*. S. 7. s. 14-25.

Ölker, Perihan (2016). "Hz. Fatıma Destanı". *Sefad*. S. 36. s. 350-355.

Şimşek, Esmâ (2017). "Türk Kültüründe 'Alkarısı' İnanıcı ve Bu İnanca Bağlı Olarak Anlatılan Efsaneler". *Akra Uluslararası Kültür Sanat Edebiyat ve Eğitim Bilimleri Dergisi*. C. 5. S. 12. s. 100-110.

Tekin, Fatma (2020). "Kazan-Tatar Türklerinin Halk Anlatılarında 'Öteki Dünya'lar: Yeraltı, Su altı, Gökyüzü ve Kara Orman". *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. S. 20. s. 320-337.

Topsakal, İlyas (2019). *İdil Bulgarları ve İslamiyet*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Tunç, Zekiye (2020). "Dede Korkut Kitabı'nda Şamanik Unsurlar". *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*. C. 8. S. 25. s. 142-163.

Turdimov, Şamirza (1999). "Türk Dünyasında Albastı". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. C. 3. S. 2. s. 260-265.

Türker, Rıza (2008). *Anadolu ve Türk İnanışları'na Ait Ögelerin, Son Dönem Türk Korku Sineması'nda Hikâye Olarak Kullanılması "Alkarısı İnanıcı"*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Uçak, Salih (2013). "Şan Kızı Destanı'nda Alplerin Yaratılışı ve Alp Tipi Üzerine Bir Değerlendirme". *Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*. S. 4. s. 130-135.